

რატომ ვერ დაძლია საქართველო სიღარიბე

თეატრალური

რა არის სიტარების მიზეზი? რატომ არიან ერთნი, - რო-მელთა რაოდენობა ადამიანთა მთლიან თანაფარდობაში ასე მცირეა, - ასე მდიდარი, ხოლო დანარჩენი ნაწილი, წარმო-უდგენლად უფრო დიდი თანაფარდობით, ანუ, უზარმაზარი არმია ადამიანებისა, - ასე წარმოუდგენლად ღარიბი? რატომ განსხვავდება ანაზღაურების მხრივ ერთი და იმავე სამუშაოს შესრულება ასე მნიშვნელოვნად?

ამ და ამ სახის უამრავ სხვა საკითხზე ეკონომიკურ თეორი-ას თუმცა გარკვეული პასუხები გააჩნია, მაგრამ, პირველ რიგში, ეს პასუხები არგუმენტაციის მხრივ უკეთესის სურვილს ცოვებენ, ხოლო, მეორე, - უკეთეს შემთხვევაში, მათ პოზიტიური ანალი-ზის ელფერი დაჰქრავს, ვიდრე, ნორმატიულისა.

თამაზ აქუბარდია

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

როგორც ჩანს, სიღარიბის არ-სებობა ობიექტურად არსებული ფაქტია. თუმცა, როგორ დავძლიოთ იგი (თუკი საერთოდ შესაძლებ-ლია მისი დაძლევა), როგორია მი-სი გნოსეოლოგიური ფესვები, - აი საკითხები, რომელიც საუკუნეების მანძილზე აღელვებდა მსოფლიოს საუკეთესო ტვინებს.

ჩვენ ამ ზოგადსაკაცობრიო პრობლემის მხოლოდ ერთი ასპექ-ტით შემოვიფარგლებით. კერძოდ, ჩვენი ქვეყნის მდგომარეობით. ანუ, შევეცდებით გავანალიზოთ ის მი-ზეზები, რის გამოც საქართველო ღარიბ-ღატაკთა სიაში მოიაზრება.

შიდილება თუ არა სიღარიბის დაძლევა. მეოცე საუკუნეში დატრი-ალებული უამრავი კატაკლიზმების მიუხედავად, რომელიც პრაქტიკუ-ლად მსოფლიოს ქვეყნების უდიდეს უმრავლესობას შეეხო, - ბევრმა მათგანმა მაინც მოახერხა ყველა სიძ-ნელების გადალახვა და მსოფლიო ქვეყნების იერარქიულ ჩამონათვალ-ში მონინავე პოზიციების დაკავება. მართალია, მაგალითების მოსაყვა-ნად საკმაოდ შორს დავგჭირდება წასვლა, მაგრამ ეს მხოლოდ გეოგ-რაფიულად, თორემ ისტორიულად უახლესი პერიოდის მოვლენებიც საკმარისზე კარგად მეტყველებენ ამ ფაქტის სასარგებლოდ.

ამერიკის შეერთებული შტატე-

ბი საუკეთესო მაგალითია იმისა, თუ როგორ მოახერხა ქვეყანამ (რო-მელიც საუკუნეზე მეტია მსოფლიო გეოპოლიტიკურ ცენტრს წარმოად-გენს), გადაელახა „დიდ დეპრესი-ად“ ნოდებული უმძიმესი ეკონომი-კური კრიზისი ისე, რომ მსოფლიო ლიდერობა არ დაუკარგავს!

გერმანიამ, რომელიც გასულ საუკუნეში ორი მსოფლიო ომის ინიციატორი იყო, ორივე შემთხვე-ვაში იმდენად წარმატებით დააღწია თავი როგორც ეკონომიკურ, ასევე პოლიტიკურ კოლაფსს, რომ დიდი ხანია მსოფლიოს უპირველესი ეკო-ნომიკის მქონე ქვეყნების სამეულში უცვლელად ინარჩუნებს პოზიცი-ებს.

განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია მეორე მსოფლიო ომის შემ-დგომი პერიოდი. ქვეყანამ მეორე მსოფლიო ომი თავისთვის უმძიმესი შედეგებით დაამთავრა. გარდა იმი-სა, რომ გერმანელთა თითქმის 10 მილიონი მოქალაქის სიცოცხლე წა-ილო კაცთა მოდგმის ამ ენით აუნე-რელმა უბედურებამ, თავად ქვეყანა ნანგრევებად იქცა. თავის ცნობილ ნიგნში „საყოველთაო კეთილდღე-ობის შესახებ“, გერმანული ეკონო-მიკური სასწაულის „მამას“ - ლუდ-ვიგ ერჰარდს, რომლის სახელსაც უკავშირდება გერმანიის ეკონომი-კური აღორძინება, იყო რა ქვეყნის

ეკონომიკური განვითარების მი-ნისტრი, ხოლო მოგვიანებით გერ-მანიის კანცლერი, სრულიად დაუ-ჯერებელი ციფრები მოჰყავს. მათი გათვლებით ომის შემდგომ გერმა-ნიაში ერთ სულ მოსახლეზე, ხუთ წელიწადში ერთხელ, ერთი თევზი მოდიოდა, თორმეტ წელიწადში ერ-თხელ, - ერთი წყვილი ფეხსაცმელი, ორმოცდაათ წელიწადში ერთხელ, - ერთი კოსტუმი, ყოველ მეხუთე ახალშობილს შეეძლო გახვეულიყო საკუთარ საფენებში და მხოლოდ ერთ გერმანელს, ყოველი სამიდან, ჰქონდა იმის შანსი, რომ საკუთარი კუბოთი დაემარხათ.

დღევანდელი გადასახედიდან სრულიად დაუჯერებელია, რომ სულ რაღაც ნახევარი საუკუნის წი-ნათ გერმანია ასეთ დღეში იყო. ამას, ჩვენი მხრიდან კიდევ უფრო საშინე-ლი ფაქტები უნდა დაეუმატოთ, რო-მელიც მხოლოდ უკანასკნელ წლებ-ში გაჟღერდა და რომლის შესახე-ბაც არც დაზარალებული მხარე და მითუმეტეს, არც ამ საშინელების ჩამდენი მხარე, ხმამაღლა არაფერს ამბობდა. კერძოდ, ომის დამთავრე-ბის პირველ დღეებში გერმანიაში არნახული მარადიურობა მძვინვა-რებდა. იძარცვებოდა ყველაფერი, რისი ძარცვაც კი შეიძლებოდა. მოხდა ქარხნებისა და ფაბრიკების სრული დემონტაჟი; გამარჯვე-

2010 - აპრილი

ბულებმა (ზოგი ძალად და ზოგიც ნებით), ნაიყვანეს პრაქტიკულად ყველა ფიზიკოსი, თუ საბუნებისმეტყველო მეცნიერებასთან მეტ-ნაკლებად დაახლოებული მეცნიერი, ინჟინერი, თუ პედაგოგი.

ყველაფერ ამას ნიუნბერგის გახმაურებული პროცესიც დაემატა, რითაც, თუ მთელი გერმანელი ერი არა, ყოველ შემთხვევაში მათი არც თუ მცირე ნაწილი, კაცობრიობის წინაშე ჩადენილი დანაშაულისთვის გასამართლდა. ანუ, შეიძლება ითქვას, რომ გერმანელი ერი, როგორც ეკონომიკურად, ასევე მორალურად, უმძიმეს დღეში აღმოჩნდა. და ეს ყველაფერი მხოლოდ ომის თანამდევ უსამინლეს კანონებს დაბრალდა.

ცხადია, ამით ჩვენ არ გვინდა გერმანელი მხარე მხოლოდ მსხვერპლის როლში წარმოვადგინოთ. მათ საკმარისზე მეტად ზღვეს ამის გამო.

რეალური სურათის დახატვა მხოლოდ იმისთვის დაგვიჭირდა, რომ კიდევ ერთხელ ხაზგასმით გვეჩვენებინა, თუ რა გადაიტანა გერმანელმა ერმა. ამ ყველაფრის შემდეგ კი – სულ რაღაც 7 წელიწადში გერმანიამ შეძლო ევროპაში მეორე ეკონომიკა შეექმნა, ხოლო, 1954 წლისათვის ძირითადი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლებით იგი უკვე მსოფლიოში მეორე ადგილზე იყო.

არანაკლებ მძიმე ვითარებაში იყვნენ სხვა დამარცხებული ქვეყნებიც, – იტალია, იაპონია, თურქეთი. მათაც მოახერხეს არა თუ ფეხზე დადგომა, არამედ, მსოფლიო ეკონომიკაში თავიათი კუთვნილი და ამასთან მოწინავე ადგილების დაკავება. კერძოდ, იაპონია უკვე კარგა ხანია მსოფლიოში სტაბილურად მეორე ადგილს იკავებს, იტალია მსოფლიოს პირველ ათეულშია, ხოლო თურქეთი უკვე ღიად აცხადებს პრეტენზიებს ევროკავშირში შესვლაზე.

ამ ყველაფრის შემდეგ ისმება რიტორიკული კითხვა:

რა დაგვემართა, – ჩვენ, – ქართველებს, რატომ ვერ ავალორძინეთ ღვთითურთხეული ქვეყანა ეკონომიკურად და რატომ ვერ დავიკავეთ ის ღირსეული ადგილი, რომე-

ლიც ჩვენი ნიჭის, ჩვენი პოტენციალის, ჩვენი გაქანების მქონე ერს ეკადრება?!

რაშია საქმე, რატომ ვერ შევძელით ქვეყნის აღორძინება, რომელსაც ამისთვის ყველანაირი რესურსი გააჩნია? რას ვერ ვაკეთებდით და რას ვერ ვაკეთებთ ისე, რომ ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა ისეთი საშინელი არ იყოს, რომ ქართველი სამშობლოს არ ტოვებდეს და სხვაგან არ ეძებდეს თავშესაფარს ხშირ შემთხვევაში დამამცირებელ მწარე ლუკმას, ხოლო, ის, ვინც ქვეყანაში დარჩა, მუდმივად სხვისი დახმარების შემყურე არ იყოს, მითუმეტეს, რომ ეს დახმარება სულაც არ არის უანგარო, ქართველთა საზარბაზნე ხორცად გამოყენებით დაწყებული, და საქართველოს ზესახელმწიფოთა ინტერესების შეჯახების ეპიცენტრად გადაქცევით დამთავრებული.

სიღარიბის თეორიული წანამძღვრები. დავიწყეთ იმით, რომ სიღარიბე ობიექტურად არსებული რეალობაა, რაც ყველაზე ნაკლებადაა დაკავშირებული ცალკეული პიროვნების სიზარმაცესთან, თუ ბეჯითობასთან.

თუ სახეობათა შორის ბრძოლის ბიოლოგიურ კანონზომიერებებს მოვიშველიებთ, არათანაბარი სასტარტო შესაძლებლობები იმითაა ნაკარნახევი, რომ ბიოლოგიური წონასწორობის შესანარჩუნებლად აუცილებელია არსებობდნენ ძლიერი და სუსტები, რათა ერთი სახეობის ძლიერთა მიერ მოხდეს მეორე სახეობის სუსტთა გამოხშირვა ამ უკანასკნელის, როგორც სახეობის, შენარჩუნების მიზნით. რამდენადაც ადამიანთა საზოგადოება ამ საყოველთაო კანონზომიერებათა ჯაჭვიდან ერთის მხრივ გამოსულია, რაც თავისთავად ანომალიას წარმოადგენს, ხოლო მისი ეს ბიოლოგიური ნიშან-თვისება გარკვეული სახით მაინც შერჩენილი აქვს, მთელი მისი სასიცოცხლო ენერჯია გადატანილია თავისი პირადი ინტერესების დაკმაყოფილებისკენ და, რაც ყველაზე არსებითია, ეს დაკმაყოფილება ვერავითარ შემთხვევაში ვერ მოხდება სხვისი ინტერესების შელახვის გარეშე, ანუ, **პარეტოს**

კრიტიკიუმის პერმანენტული დარღვევის გარეშე.

მმართველობის არსებული მოდელები. დამოუკიდებლობის მთელი 20 წლიანი პერიოდი აუცილებელია სამ ეტაპად დავყოთ, რაც განპირობებულია ქვეყნის მართვის პიროვნული ფაქტორით ანუ, ვინ მართავდა მთელი ამ პერიოდის განმავლობაში ქვეყანას. ამ პერიოდის განმავლობაში კი როგორც მოგეხსენებათ, ქვეყანას სამი პრეზიდენტი მართავდა.

პირველი პრეზიდენტის მმართველობა სულ რაღაც ათი თვე გაგრძელდა, რისი მიზეზიც **„ერთიანი კავკასიური სახლის“** იდეა იყო, რაც საფრთხეს უქმნიდა ჩვენი ჩრდილოელი მეზობლის ერთიანობას. რაც შეეხება ეკონომიკას, – ეკონომიკაში ორი უმთავრესი პარადიგმის შეხამება-შეთავსების უსუსური და შესაძლოა უტოპიური მცდელობის დეკლარირება გახლდათ, ანუ, ე.წ. „სახელმწიფო კაპიტალიზმის“ იდეა, რომელიც მიუხედავად ჩინეთის ცოცხალი მაგალითისა, მაინც მკვდრადმოხილი იდეა იყო.

რაც შეეხება მეორე პრეზიდენტს, მისი მმართველობა დაფუძნებული იყო პოლიტოლოგიაში ტერმინოლოგიურად არც თუ მთლად გამართულად დამკვიდრებულ პარადიგმაზე, – პოლიტიკა შესაძლებლობების ხელოვნებაა, რაც ჩვენი აზრით უნდა გამოითქმებოდეს, როგორც – პოლიტიკა არსებული შესაძლებლობების მაქსიმალურად გამოყენების ხელოვნებაა. აქ სიტყვა „გამოყენების“ ქვეშ უნდა იგულისხმებოდეს მმართველობის შენარჩუნების გამოყენების შესაძლებლობები და სხვა არაფერი. უნდა ვივარაუდოთ, რომ აღნიშნული ეტაპის შემთხვევაში ზუსტად ასეთი პარადიგმის რეალიზების არც თუ საუკეთესო მაგალითთან გვაქვს საქმე.

მეორე პრეზიდენტმა მმართველობის შენარჩუნების ისეთი მოდელი აირჩია, რომელიც სამყაროსავით ძველია. კერძოდ, **მან მთელ ჩინოვნიკურ არმიას ანაზღაურების ისეთი სისტემა შესთავაზა, რომ პრაქტიკულად (თეორიულადაც კი),**

შეუძლებელი გახდა პატიოსანი შრომით ცხოვრება. არსებობა შეეძლო მხოლოდ იმას, ვინც კორუფციის მარადიულ ქაობში ჩაიძირებოდა. სისტემამ აბსოლუტურად ყველა მოიცვა. ხოლო სამართალმცველები შერჩევით სამართალს ახორციელებდნენ. (როგორც წესი, იმათ მიმართ, ვინც არსებული სისტემის წინააღმდეგ გაილაშქრებდა). სწორედ ამის შედეგად გაგრძელდა მმართველობის მეორე ეტაპი თითქმის 11 წელიწადს და რომ არა გარე ძალების აქტიურობა, საუკეთესო შემთხვევაში, იგი სულ ცოტა კიდევ 2 წელი მაინც გაგრძელდებოდა.

შეიძლება თამამად ითქვას, რომ სწორედ მის წიაღში წარმოიშვა ის ძალა, რომელმაც შეცვალა მმართველობის ძველი სისტემა. თუმცა, ერთხელ კიდევ უნდა გავიმეოროთ, რომ გარეშე ძალების გარეშე ეს ცვლილება ვერ განხორციელდებოდა (ყოველშემთხვევაში იმ პერიოდში მაინც). მმართველობის ამ სისტემაში ქვეყნის რეალურ განვითარებაზე ფიქრიც კი შეუძლებელი იყო. მართლაც, მეორე პრეზიდენტის მმართველობის ბოლო პერიოდში ქვეყნის ბიუჯეტი 1,3 მილიარდ ლარს ძლივს აღწევდა, ხოლო, მთლიანი შიდა პროდუქტი 4 მილიარდზე ნაკლები იყო. ასეთი მიზეზური ციფრები, სტატისტიკის სამსახურის მთლიანი პოლიტიზირებულობის პირობებშიც კი, იმის ილუზიასაც არ ქმნიდა, რომ ქვეყანას განვითარების პერსპექ-

ტივა ექნებოდა. ევროკავშირში შესვლაზე ხომ საერთოდ ლაპარაკიც ზედმეტი იყო, რადგან პოლიტიკურ ფაქტორებს რომ დავანებოთ თავი, ერთ-ერთი პირობა, რომელიც კანდიდატმა ქვეყანამ უნდა დააკმაყოფილოს, – ერთ სულ მოსახლეზე მთლიანი შიდა პროდუქტის სიდიდე 5 ათასი ევროა, რაც დღევანდელი გადასახედიდანაც კი, უახლოეს პერსპექტივაში ჩვენი ქვეყნისათვის მიუღწეველი ოცნებაა. საქმე იმაშია, რომ ეს ნიშნავს რეალური (და არა ნომინალური) მთლიანი შიდა პროდუქტის 20-25 მილიარდი ევროს ექვივალენტურ სიდიდეს, რაც ლარებში გადაანგარიშებით 45-50 მილიარდის ექვივალენტურია და ქვეყნის დღევანდელ მშპ-ს ლამის სამჯერ აღემატება.

მოსახლეობის მხრიდან სრული უპერსპექტივობის ყველაზე საშინელი რეაქცია გახლდათ ქართველთა მრავალათასიანი არმიის მიერ სამშობლოს დატოვება, რამაც დღეს უკვე სრულიად პერმანენტული ხასიათი მიიღო.

მესამე პრეზიდენტმა მმართველობის, ფორმით სრულიად განსხვავებული, ხოლო შინაარსობრივად აბსოლუტურად იგივე მოდელი შემოგვთავაზა. **მმართველობის ფორმის ძირითადი განმასხვავებელი ნიშანი იმაში მდგომარეობდა, რომ თუ მეორე პრეზიდენტი საარსებო მინიმუმზე ნაკლებ ხელფასებს ურიგებდა თავის ვასალებს, რათა გაესვარ-** გა-

ეთხვარა თითოეული მათგანი და ამით ისინი მართვადი ჰყოლოდა, მესამე პრეზიდენტმა გამოიყენა ეკონომიკურ თეორიაში უკვე დიდი ხნის წინათ აპრობირებული ე.წ. „ეფექტიანი ხელფასების თეორია“, რომლის პოლიტიკური ინტერპრეტაცია შემდეგნაირად შეიძლება: „ის ვინც ჩემთან არის, მას ყველაფერი აქვს, ხოლო, ვინც ჩემთან არ არის, – არაფერი.“

რამდენადაც არსებობისათვის ბრძოლა ასეთ პირობებში დიდი არჩევანის საშუალებას ადამიანს არ უტოვებს, ხელისუფლება ნალეკა მედროვეთა, ფარისეველთა, ნარკომანთა და არც თუ იშვიათად, ქართული გვარის მქონე, ეთნიკურად არაქართველთა არმიამ, რომლებიც ყველანაირ სიბინძურეს სჩადიან საკუთარი კეთილდღეობისათვის. საყოველთაო კორუფცია შეიცვალა ე.წ. „ელიტარული კორუფციით“, რაც სრულიად ნათლად დაფიქსირდა ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის ნლიურ ანგარიშშიც.

ისტორია, სრულიად ცალსახად გვეუბნება, რომ მმართველობის შემთხვევითი ფორმები უბრალოდ განწირულია დამარცხებისთვის. ცხადია, ასეთ პირობებში ქვეყნის რეალურ განვითარებაზე ლაპარაკიც ზედმეტია. ამდენად, საქართველო სწორედ იმდენ ხანს და სწორედ იმიტომ იქნება ღარიბი ქვეყნების ჩამონათვალში, სანამ მმართველობის რამდენადაც არქაული, იმდენადვე მანკიერი ფორმები არ შეიცვლება რეალურად დემოკრატიული მმართველობით.

მიუხედავად იმისა, რომ დღეს ქვეყანაში ცვლილებები მიმდინარეობს, ეს ცვლილებები არ ჯდება ქართველთა მენტალობაში და ეწინააღმდეგება მის ბუნებას. ამიტომაც ამ ცვლილებებს ქართველობა უნდობლობით ხვდება და ყოველ ფეხის ნაბიჯზე გამოხატავს ამას. ამ ფონზე მხოლოდ გაკვირვებას იწვევს ხელისუფლების მიერ არჩეული კურსისადმი ასეთი პედანტური დამოკიდებულება და ისეთ შთაბეჭდილებას ტოვებს, თითქოს ხელისუფლება სადღაც შორს დაწერილი სცენარის კარგი შემსრულებელია.

